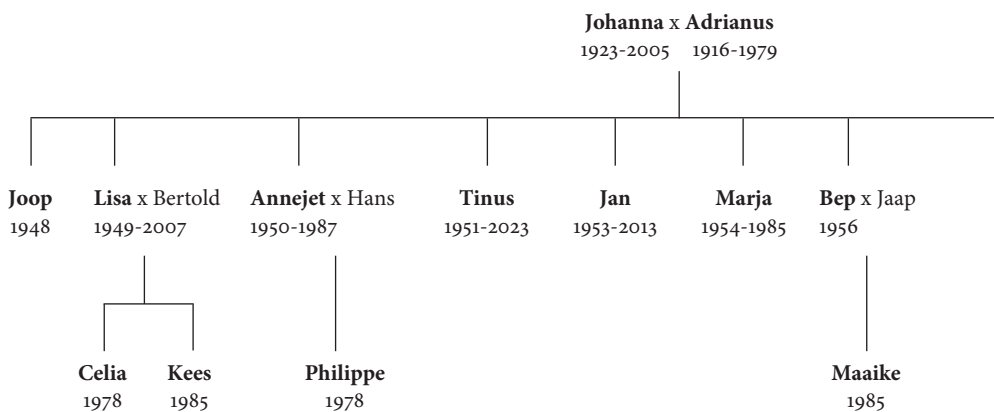

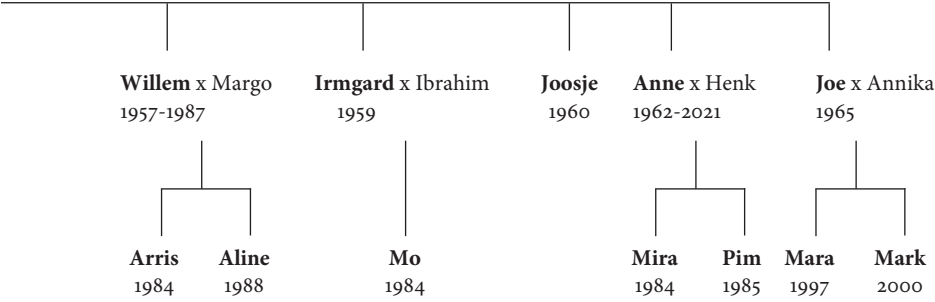
Inge Duine

Alles wat er is

DE FONTEIN

Matroesjka

Ik ben een matroesjkapop. Maak mij open en je vindt mijn moeder. Maak mijn moeder maar open. Ja, daar zit mijn oma. In mijn oma zit haar moeder, mijn overgrootoma. En in mijn overgrootoma zit weer haar moeder. Zo gaat het door en door en door. En door en door. En door. Door. Tot je bij het begin uitkomt.

Of bij het einde, net hoe je het bekijkt. De vrouwen van onze familie staan op een rijtje. Van groot naar klein. Van nu naar toen.

Of is het andersom? Ik ben de kleinste, mijn moeder komt daaromheen. En zo gaat het door en door en door. En door en door. En door. Door. Tot je bij de oermoeder uitkomt. De grootste. Daar waar de vrouwenlijn van onze familie begon.

Wat draag ik van hen mee?

2021

Mira wist wat er in de matroesjkapop zat, dat had ze al tientallen keren gezien. En toch wilde ze de inhoud opnieuw bekijken. Ze pakte de pop en probeerde de bovenkant eraf te tillen, alsof die een hoedje was. Dat lukte niet. Na al die jaren zaten de twee helften van de pop nog steeds klemvast op elkaar.

Net als vroeger draaide ze de boven- en onderkant van elkaar af, tegen de richting in. Ze moest wat wrikken en bewegen tot er een piep klonk, schel en hoog, zo'n piep die je de rillingen gaf. Tussen de twee helften zag ze een openingetje, van een millimeter of drie, misschien vier. Dat was het begin. Zo kon ze de onder- en bovenkant verder loswrikken en de buitenkant openen.

Ze wist dat dit ritueel zich nog twee keer zou herhalen, want de kleinere pop die tevoorschijn kwam, bestond eveneens uit twee helften die moeilijk van elkaar gingen. Opnieuw klonk er een piep, zelfs iets hoger dan zojuist. De derde pop ging zonder veel moeite uit elkaar. Het vierde en laatste poppetje had geen naad meer in het midden van het lijf.

Ze had deze matroesjka van oma Johanna gekregen, ergens begin jaren negentig. Oma had de matroesjka vanuit dat verre Rusland meegenomen in haar koffer, naar Zeeland, naar het ouderlijk huis van Mira. Daar lagen nog meer gekregen souvenir-tjes, zoals theelepeltjes, handdoeken en koffiemokken, allemaal bewijzen van het feit dat oma Johanna altijd van reizen had gehouden, van op

vakantie gaan – of hield ze vooral van het weg zijn en vluchtte ze van de problemen thuis?

Zo was het ook voor Mira's moeder Anne: op vakantie gaan was heilig. Alleen daar doorbrak ze de sleur, kon ze tot rust komen. Het was een kort moment van opleving, van zich beter voelen, om daarna weer kopje-onder te gaan in de werkelijkheid. Vakantie was altijd Annes medicijn geweest voor alles wat slecht ging in haar leven. Dat was zo geweest tot aan het einde.

Voor Mira was het andersom. Het startpunt van alle ellende in haar leven was juist een vakantie, zeven jaar geleden in 2014, toen ze met Anne naar Aix-en-Provence was geweest. Het was allemaal begonnen met die klim naar de Vautubière, een onbeduidende berg vlak bij Aix-en-Provence – of was het al eerder dat jaar beginnen te schuiven, een paar maanden daarvoor, in de auto van Ronnie, waar ze voor het eerst die stomp in haar buik had gevoeld?

Feit was dat 2014 een breukjaar was, een jaar waarin de eerste schokken en verschuivingen in haar te voelen waren, net onder haar navel. Alle magere jaren daarna had ze terugverlangd naar toen, die momenten waarop haar lichaam zich had laten gelden, van haar middenrif tot aan haar navel, die momenten waarop ze voelde dat dit het was, dat dit het moest zijn.

Maar als ze heel eerlijk was, wilde ze vooral terug naar die tijd om het allemaal uit te wissen, alsof dat haar medicijn was: vergeten en verzwijgen en gewoon doorgaan met het leven alsof er niets aan de hand was.

En nu was ze zeven jaar verder, en voelde het opnieuw als een jaar waarin zij, net als haar wereld, piepend en schokkend verschoof. Ze voelde het deze keer alleen niet in haar buik, maar net onder haar ribben, boven haar navel. Het voelde opnieuw als een moment waarop ze wist dat dit het was, dat dit het moest zijn.

Maar dat wilde ze niet voelen. Niet nu. Misschien moest ze ook weg, net als haar moeder, net als oma. Weggaan van huis om even alles achter zich te laten. Terug naar Aix-en-Provence, naar die berg, de Vautubière. Dan was ze weg van haar eigen problemen en kon ze tot rust komen, eindelijk.

Mira keek nog eens naar de vier poppetjes die ze naast elkaar had gezet, van klein naar groot, of van groot naar klein. Op wat kleine verschillen na zagen ze er hetzelfde uit.

Ze pakte het kleinste poppetje, stopte het in de variant die een maatje groter was. Zo ging ze verder. Ze borg iedere pop op en zette de matroesjka terug in elkaar. Het gekke was dat ze nu geen kracht hoefde te zetten. De helften knelden niet, er klonk geen gepiep, alsof ze eigenhandig de pop geheeld had, door haar te openen, erin te kijken.

DEEL I
ONDERKANT

2014

‘Dat boek wordt echt goed.’ Ronnie zei het zomaar ineens, zonder aanleiding of enige inleiding. Hij leunde naar voren en ging nog iets breder zitten, zodat hij zowat de hele achterbank van de auto in beslag nam.

Mira zat voorin, op de passagiersstoel, met haar knieën dicht tegen elkaar en haar borst naar beneden getrokken, waardoor haar buik niet te zien was – alsof ze geen middenstuk in haar lichaam had, maar alleen uit een onder- en bovenkant bestond.

‘Het is echt een *sick* verhaal,’ ging Ronnie verder. ‘Ik bedoel: drie zelfmoorden in een familie. Dat kun je niet verzinnen, toch?’

Mira voelde een stomp in haar maag. Ergens diep vanbinnen. Dit was belangrijk, wist ze, zoiets had ze nog nooit gevoeld. Het was alsof er iets in haar leefde, iets wat tot dan toe goed opgesloten was. Alsof er een doos omheen was gedaan en nog een, gewoon voor de zekerheid, en dat dat ‘iets’ zich nu wilde laten gelden, voor het eerst uitbrak.

Ronnie vertelde over het boek, de familiegeschiedenis en de suïcides. Hij zei dat het boek er echt ging komen, volgend jaar. Haar neef Kees schreef het en hij had zelfs al een grote uitgever gestrikt.

Gelukkig reed ze niet zelf, want dan had ze de macht over het stuur verloren. Door die eerste klap, maar zeker ook door de naschokken die daarop volgden en de trillingen die het schuiven veroorzaakten. Het was een nieuwe ervaring voor haar. Normaal

voelde ze niet zoveel – of liever: dat stond ze zichzelf niet toe, zo hard was ze, vanbinnen en vanbuiten.

‘Ik weet er niets van,’ zei ze.

‘O ja, shit. Da’s waar,’ zei Ronnie. ‘Jij bent ook een nichtje. Hef-tig, hoor.’

Mira beet op haar lip. Daarna klemde ze haar kaken op elkaar, wat nog steeds vreemd voelde, na die breuk van een paar weken geleden. De kaakchirurg had gezegd dat ze geluk had gehad. Het had veel erger kunnen zijn dan alleen een gebroken onderkaak.

Mira wachtte even voor het geval Ronnie nog ging vragen wat zij er dan van vond. Maar hij vroeg niets. Hij keek naar buiten en begon met zijn vingers op zijn rechterknie mee te trommelen met de beat die op de autoradio te horen was.

‘Hoe ver is Kees dan?’ Ze kon haar nieuwsgierigheid toch niet bedwingen.

Ronnie keek op, alsof het hem verraste dat ze het hier nog steeds over hadden. ‘O, hij heeft al een paar hoofdstukken op papier. En nu is hij allemaal mensen aan het interviewen.’ Hij vertelde wie er allemaal meewerkten aan het boek. Hij had het over de oude schoonmaakster van de familie en noemde de naam van de eigenaar van een populaire kroeg in Bergen op Zoom.

Een oude schoonmaakster en een eigenaar van een kroeg? Wat hadden zij met haar familie te maken? Hoezo interviewde Kees die mensen? Als hij wilde schrijven over de familiegeschiedenis, dan moest hij toch de familieleden spreken, niet de kring eromheen? Maar ze had niets van Kees gehoord.

Altijd had Mira gedacht dat ze ooit – als ze durfde, als ze genoeg werkervaring had en naam had gemaakt als journalist, als ze genoeg zelfvertrouwen had – zou gaan schrijven over die familiegeschiedenis van haar moeder. Ooit.

Ze wist zeker dat dát die aardbeving in haar buik was die ze zojuist voelde, want dit was háár verhaal. En nu ging Kees ermee aan de haal. Hij durfde het wel, hij deed het gewoon. Zij niet. Kans verkeken.

2014

‘Kijk, daar is de Vautubière, die gaan we beklimmen.’ Mira’s broertje Pim wees naar de rotsformatie recht voor hen. ‘Vanaf de top kun je de Durance-vallei zien.’

Die vallei was het onderwerp van het onderzoek van Pim. Als meteoroloog werkte hij hier, hij was aan het promoveren, op iets moeilijks, iets met de richting en de circulatie van de wind. ‘Het heeft te maken met kernenergie,’ zei Mira altijd tegen mensen die vroegen wat haar broertje nou precies hier in Frankrijk deed, ‘dat ze als er een kernramp zou plaatsvinden, zouden weten waar de fall-out is.’ Ze knikte er dan veelbetekenend bij; het werk dat hij deed was erg belangrijk. De mensen vroegen niet verder. ‘Iets’ met kernenergie, luchtcirculatie en wind was een ver-van-hun-bed-show.

Hij wilde haar en hun moeder Anne vandaag de vallei van zijn onderzoek laten zien. Eigenlijk had Mira liever een beetje door Aix-en-Provence gestruind en dan op een terrasje wat gegeten of gedronken. Gewoon, de toerist uithangen, de dingen die je deed als je op vakantie was. Ze dacht dat Anne dat ook liever wilde, want zij was hier afgelopen zomer nog met Henk, Mira’s vader, geweest. Toen was ze ook deze berg omhooggelopen. Moest ze nu weer? Maar Anne zei er niets over. Dus Mira ook niet.

Vanmorgen stapten ze met z’n drieën in Pims auto. De *deux-cent-six*, zoals Anne hem liefkozend noemde. Ze zei altijd dat hij ‘groots’, trots, op zijn autootje was. Met haar Zeeuwse tongval

klonk het eerder als *groot*s. Het was dezelfde klank als *rooie*kooile, rodekool, het woord dat Mira nooit goed had kunnen uitspreken. Dat lag aan haar ouders, die wilden dat ze gewoon Algemeen Beschaaft Nederlands spraken. Het enige woordje dat erin was geslopen was *biekeuken*, de bijkeuken. En *slopje*, het gangetje naast hun huis, al wist Mira niet zeker of dat een echt Zeeuws woord was.

Afgezien van de Peugeot 206 was de parkeerplaats, naast de olijfboomgaard, helemaal leeg. Ook al was het eind oktober, het leek nog steeds hoogzomer door de zon aan de strakblauwe lucht. Ze rook het ook als ze diep ademhaalde: de geur van dennennaalden, vermengd met een klein vleugje tijm.

Ze begonnen hun tocht naar boven, naar de top. Er was maar één route, die begon als een breed pad, maar al snel overging in een smal pad vol met rotsen en stenen, waardoor ze achter elkaar moesten lopen: Pim voorop, Mira in het midden, Anne achteraan. Al snel hoorde Mira haar zachtjes hijgen. Ze hijgde zelf ook. Bergop lopen was altijd zwaar als je uit plat Nederland kwam. Toch ging ze liever naar boven dan naar beneden. Ze vond het lekker om zichzelf af te matten, af te zien, om te streven naar een doel, de top van een berg in dit geval, met als beloning: uitzicht over de vallei.

Dat afmatten vond Anne normaal gesproken ook fijn, maar vandaag was ze niet vooruit te branden. Waarom liep ze niet gewoon door?

Annes gezicht was nog roder dan het normaal was, dankzij de ‘krasjes’ op haar wangen, zoals een neefje haar couperose ooit noemde. Het was ook wel erg warm. Mira voelde zelf ook de zweetdruppels over haar rug en voorhoofd lopen, terwijl Pim nergens last van leek te hebben. Hij liep lichtvoetig de berg op, steeds een paar meter voor hen uit. Soms bleef hij even wachten, in de scha-

duw, maar meteen als ze hem ingehaald hadden, liep hij weer verder. Waarom stopte hij niet gewoon even, zodat ze op adem konden komen? Hij zag toch ook dat Anne het niet bijhield?

‘Wil je wat drinken?’ vroeg Mira toen ze naast haar stond uit te puffen.

Anne knikte en zette haar lippen aan Mira’s flesje Spa. De grotere fles lag nog beneden, in de auto.

Mira keek rond en zag vooral rotsen en bomen. Het zag er hier anders uit dan de laatste keer dat ze in de bergen waren, de Alpen-landschappen met de groene weides en de hoge bergtoppen uit haar jeugd. Zowat iedere zomer gingen ze op vakantie naar Oostenrijk. Ischgl in Tirol of Zauchensee in Salzburgerland. Ze had het vaak vervloekt. Waarom gingen ze niet gewoon naar Lanzarote of de Costa del Sol, zoals normale mensen? Gewoon een beetje niks doen, aan het strand liggen, cocktails drinken en over de boulevard flaneren. Of desnoods naar een camping in Frankrijk. Maar dat wilde Anne nooit, ook al vond ze Frans nog zo’n mooie taal. Als ze in Andorra gingen wintersporten en door Frankrijk reden, bleef ze het liefst in de bus zitten. Het was dat ze rookte: een peukje, een loopje naar de wc, daarna zo snel mogelijk de bus weer in. Nu Pim in Frankrijk woonde, moest ze er toch aan geloven.

‘Wil *jie* nog?’ Anne hield het water voor de neus van Pim. Hij knikte, nam gulzig een slok. Hij draaide de dop weer op het flesje en gaf het terug aan Mira. Ze hield het restje voor haar ogen, draaide het wat heen en weer. Er zat nog maar een klein bodempje in.

‘Kom, we gaan verder,’ zei Pim en hij begon alweer te lopen. Eigenlijk wilde Mira roepen dat hij moest stoppen, dat ze dacht dat Anne de top niet ging halen. Dat ze misschien beter terug konden gaan, naar de auto. Naar de schaduw. Naar de volle fles water die ze daar hadden laten liggen.

Maar Anne sjokte al achter hem aan. Als je een doel hebt, doe je er alles aan om dat te halen. Dan ga je niet halverwege terug. Zeker niet als Pim het zo belangrijk vond om de top te halen, om door te lopen, omdat hij wilde laten zien wat hij hier nu eigenlijk aan het doen was. Dus Mira stak het flesje aan de zijkant van haar rugzak en liep achter hen aan.

Waarom kwam haar moeder niet vooruit? Was het soms haar leeftijd? Nee, ze was pas tweeënvijftig en ze kreeg meer beweging dan ooit. Iedere dag fietste ze de meer dan tien kilometer naar haar werk heen en terug en ze was gewend aan wandelen in de bergen, ondanks haar hoogtevrees. Maar waarom liep ze dan alleen maar te hijgen en te hoesten? Misschien was het toch haar leeftijd? Wat kon het anders zijn?

2014

Er was geen kruis om de top te markeren, zoals bij de meeste Oostenrijkse bergen. Er was ook geen boekje om je naam in op te schrijven. Wel stond er een wit rechthoekig gebouwtje, met een rood pannendak, met daarnaast een gemetseld muurtje waarop *VIGIE VAUTUBIÈRE* stond, uitkijk Vautubière. Mira keek op haar horloge. Al met al hadden ze nog niet eens een uur gelopen. Toch sneller dan verwacht.

Terwijl Pim naar beneden stond te wijzen naar het onderwerp van zijn onderzoek, 'kijk, daar ligt de Durance-vallei', draaide Anne een shagje. Blauwe Samson met oranje Rizla. Joost, Mira's vriend, noemde de peuken van Anne boomstronken, zo dik waren ze. Anne klemde de sigaret tussen haar lippen, pakte een aansteker uit haar broekzak en deed haar hand ervoor om de wind tegen te houden. Meteen al bij de eerste hijs hoestte ze.

Een jaar of tien geleden rookte Mira zelf ook. Als er alcohol was, bij het uitgaan of tijdens feestjes. Sowieso op donderdag- en zaterdagavond. En als er geen feestje was, of ze niet in de stad was, dan trok ze met een van haar huisgenoten een flesje wijn open. Op maandag, dinsdag of woensdag. Drinken om te kunnen roken. Maar dat was al tien jaar geleden. De laatste sigaret trapte ze uit op het dakterras van Pim in zijn oude studentenhuus in Wageningen, op Bevrijdingsdag.

Als kind vond Mira dat haar ouders zelf moesten weten of ze

rookten. Pim vond het altijd al smerig. Een keer vroeg hij als verjaardagscadeau dat ze zouden stoppen met roken. Omdat hij ook wel wist dat dat niet ging gebeuren, kwam hij meteen daarna met een compromis: het beste verjaardagscadeau zou zijn als er op zijn verjaardag niet gerookt werd. Er werd een beetje meewarig om gelachen en 's avonds stonden de asbakken gewoon op tafel. Het werd een verhaal dat smalend verteld werd, alsof het iets uitzonderlijks was, wat Pim had gevraagd.

Toch stopten Anne en Henk niet lang daarna met roken in de woonkamer. Of kwam dat door de verbouwing en het nieuwe behang dat Henk op de muren had geplakt? Zonde als dat meteen weer geel zou kleuren. Hoe dan ook, vanaf dat moment verdwenen ze met z'n tweeën regelmatig naar de *biekeuken*, terwijl daar de droger vol met schoon wasgoed stond te draaien. De handdoeken roken altijd een beetje naar tabak.

Anne nam de laatste hijs en gooide haar peuk op de grond. Ze zette haar voet erop, maar zonder overtuiging, waardoor er rook vanaf bleef komen.

In de auto hiernaartoe vertelde Pim dat het vanwege de aanhoudende droogte voor de boeren verboden was om een fikkie te stoken. Dat er flinke boetes op stonden. Daarom duwde Mira haar eigen voet op de peuk en draaide ze haar voet heen en weer, tot ze zeker wist dat hij echt uit was. Stel je voor dat de hele berg straks affikte door hen.

'Pfff,' zei Anne op zachte toon, terwijl ze haar schouders ophaalde.

Snel, zeg iets aardigs, zei Mira tegen zichzelf. Anders kreeg ze straks een sneer of zei Anne iets als 'dat is Mira weer, hoor'. Dan liep ze met een rotgevoel naar beneden en dat wilde ze niet. Dus zei ze maar dat het uitzicht in Oostenrijk mooier was.

‘Maar daar ben ik nog nooit naartoe gevlogen,’ zei Anne. ‘En hier is het ook mooi.’

Pim had niets door. Die stond ondertussen nog steeds uit te leggen wat ze beneden in de vallei zagen, Cadarache, het onderzoekscentrum waar hij werkte, en dat daar, helemaal in de verte de Mont Ventoux lag. Zoals Pim hier nu alles in de vallei stond aan te wijzen, zo wees Anne gisteren vanuit het vliegtuig de wolken, de kleine huizen en de autootjes aan.

Mira had ondertussen krampachtig zitten luisteren of ze niets hoorde rammelen of iets zag wat niet normaal was, terwijl ze met een schuin oog ook de stewardessen in de gaten hield. Zolang die hun glimlach toonden, zouden ze niet neerstorten, toch?

Om te vieren dat ze eindelijk voor het eerst in haar leven in een vliegtuig was gestapt, bestelde Anne een rode wijn. Dat vond Mira nogal overdreven voor zo’n korte vlucht, maar Anne verzuchtte dat ze niet zo moeilijk moest doen.

‘Als ik wijn wil, dan neem ik wijn.’ Ze kneep haar ogen samen en perste haar mond samen tot een glimlach. ‘Je moet toch een beetje genieten in het leven.’

Anne had al veel eerder willen vliegen, maar het was er nooit van gekomen. De belangrijkste reden: Henk. No way dat hij in een vliegtuig ging. De vliegangst, of beter: de angst voor alles wat er zou kunnen gebeuren als je iets deed waarbij je de controle uit handen moest geven, had Mira niet van een vreemde. Sowieso zat angst er bij zijn kant van de familie in. Een van Henks broers vond het bijvoorbeeld doodeng om over bruggen te rijden, wat nogal onhandig was als je familie in Zeeland woonde.

Maar die angst voor het kwijtraken van de controle viel in het niet bij wat er allemaal aan haar moeders kant zat: depressie, drugsverslaving, suïcide. Mira was altijd blij dat Anne gewoon

‘normaal’ was geworden als een-na-jongste in het gezin van twaalf – vergeleken met sommige van haar broers en zussen dan, in ieder geval. Annes enige verslaving was tabak.

Haar gezin van herkomst was op te delen in twee typen kinderen. Aan de ene kant had je degenen die min of meer ‘normaal’ waren, die gewoon werkten en bijna allemaal een gezin hadden. Tante Lisa was de oudste dochter uit het gezin. Ze was al een aantal jaar geleden overleden aan kanker. Ze had altijd vlakbij gewoond met haar man Bertold en twee kinderen, in Tholen, waar ze een dierenwinkel hadden. Bep woonde in Bergen op Zoom, werkte in de zorg en had een dochter en een man. Irmgard werkte ook in de zorg en woonde in Tholen met haar zoon. Anne natuurlijk, die in Oud-Vossemeer woonde met Henk, Mira en Pim. En de jongste zoon Joe was ook in Oud-Vossemeer gebleven, was getrouwd, had een zoon en een dochter en was technisch tekenaar. Dat waren de normale ooms en tantes van Mira.

En dan waren er de broers en zussen waar ‘iets’ mee was. Om te beginnen had je oom Joop, die al meer dan dertig jaar in Vrederust woonde, de instelling voor psychiatrische patiënten aan de rand van Bergen op Zoom, waar hij volgens Anne nooit meer uit zou komen. Toen hij achttien was had hij een keer drugs gebruikt en daar was hij zo van ondersteboven geraakt dat hij het leven niet meer aankon. In haar hele leven was Mira er misschien één of twee keer op bezoek geweest. De eerste keer dat ze in zijn kamer kwam had veel indruk op haar gemaakt. Oom Joop zat stilletjes op de rand van het bed en leek oprecht blij toen ze binnenkwamen en hij vroeg het met ze ging. De paar zinnen die ze toen tegen elkaar zeiden – ‘hoe gaat het, goed, met jou, het gaat’ – hadden hem zoveel moeite gekost dat hij in zijn bed was gaan liggen en er niet meer uit was gekomen.

Dan had je oom Jan, die er altijd onverzorgd uitzag met zijn sjo-fele kleren, ongekamde haren, bruine tanden en gele vingers. Anne had ooit eens laten vallen dat hij heroïneverslaafd was, maar Mira wist niet zeker of dat iets van vroeger was of van nu. Hij was in ieder geval zo iemand waar ze op straat normaal gesproken met een boogje omheen liep. ‘Dit is mijn eega, daar doe ik het mee,’ zei hij toen hij zijn toenmalige vriendin aan Mira voorstelde, tijdens de verjaardag van ome Tinus, de enige verjaardag van een familielid waarop iedereen nog bij elkaar kwam, na het overlijden van oma.

Ome Tinus woonde in Goes, in een verzorgingstehuis voor verstandelijk gehandicapten – als kind had hij hersenvliesontsteking gehad. Toen hij nog thuis woonde bij oma had hij altijd zijn blokken bij zich, van die plastic gekleurde exemplaren die in elkaar pasten, van die blokken waar normaal gesproken kleine kinderen mee speelden. Daarmee rammelde hij dan op de tafel, terwijl hij tegelijkertijd ‘koffie!’ riep. Zowat een liter per dag dronk hij.

En dan had je nog tante Joosje. Zij was ver weg verhuisd, naar de Noordoostpolder, omdat ze niets meer met de familie te maken wilde hebben. Ze had een man, maar was inmiddels gescheiden en zat na een skiongeluk in een rolstoel – het precieze verhaal daarvan wist Mira niet.

Haar moeder Anne was niet weggegaan, zoals Joosje, hoewel ze dat misschien wel had gewild. Nee, om alle gekte buiten te houden had zij heel zorgvuldig een dam gebouwd. Het was niet dat ze geen contact meer hadden met de familie, want ze gingen gewoon naar de verjaardag van oma en vierden kerst en sinterklaas met alle neefjes en nichtjes. De dam was er vooral om wat er vroeger was gebeurd buiten te houden: de drie zelfmoorden in de familie. Want Anne had nog twee zussen en een broer gehad. Mira had ze nooit gekend, ze waren al sinds de jaren tachtig dood.

Eerder verschenen van Inge Duine:

De laatste tour

Op glad ijs

Eerste druk maart 2026

Copyright © 2026 Inge Duine

Copyright © 2026 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Omslagontwerp Bij Barbara

Omslagillustratie Trevillion Images

Opmaak binnenwerk Mat-Zet bv, Weesp

ISBN 978 90 261 7749 1

ISBN e-book 978 90 261 8296 9

ISBN luisterboek 978 90 261 8302 7

NUR 301

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

In dit boek, dat gebaseerd is op een ware familiegeschiedenis, zijn de namen van de hoofdpersonen geanonimiseerd.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining niet toegestaan.